

МОВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Лещенко Л.П.

старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Бескоровайна Н.О.

старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЯК ОДНА З СТРАТЕГІЙ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті йдеться про одну з можливих мовних стратегій у вивченні іноземних мов. Акцентується увага на культурологічному підході у процесі вивченні іноземної мови, вживаються терміни «лінгвокультура», «лінгвосоціокультурна компетентність».

Ключові слова: мова, культура, освіта, національний, лінгвосоціокультурна компетентність.

Summary. The article is about one of the possible language strategies in learning foreign languages. Emphasis is placed on the cultural approach in the process of learning a foreign language, the terms «linguistic culture» and «linguistic sociocultural competence» are used.

Key words: language, culture, education, national, linguistic and sociocultural competence.

Лінгвокультура визначається як особливий тип взаємозв'язку мови й культури, який наявний як у галузі мови, так і в галузі культури та вимагає виявлення в зіставленні з іншим типом взаємозв'язку мови й культури, тобто у порівнянні з іншою лінгвокультурою. Власне це і є явищем інваріантом у межах мовно-культурної спільноти, диференційованої за різними параметрами (територією, статусом, гендером, віком) тощо.

Назвімо основні положення В. фон Гумбольдта про мову як «дух народу» та гіпотези лінгвальної відносності Сепіра – Уорфа, близькі нам із точки зору світоглядних позицій: 1) мова — це зовнішній вияв духу народу, бо мова народу є його дух, а дух народу є його мова; 2) пізнання світу залежить від мови, оскільки вона не безпосередньо відображає світ, а інтерпретує його; 3) у кожній мові закладено своє світобачення, і вона стає посередником між людиною та зовнішнім світом; 4) системи понять, що існують у свідомості людини, а відтак і що існують особливості її мислення, визначаються тією конкретною мовою, носієм якої є ця людина.

При цьому зазначимо, що ми не беззастережно приймаємо всі положення про мову Е. Сепіра та Б.Л. Уорфа, як, власне, і В. фон Гумбольдта та неогумбольдтіанців. На наше переконання, слова, як кванти енергії, пов'язують людину з навколишнім світом, залишаючи в кожному слові частинку енергії як індивіда, так і етносу.

В цьому сенсі мова є потужним джерелом когнітивної енергії людини, спрямованої на категоризацію та концептуалізацію останнього об'єктивного світу, але не єдиним. Є ще мислення. Мова формує лише мовну свідомість, але не свідомість у цілому. Потрібно при цьому врахувати також те, що деякі універсальні когнітивні стратегії, наприклад перцептивні, іманентно властиві людині від народження, від її природи.

Тому часто людина може бачити більше, ніж це могла б дозволити їй її мова. У зв'язку з цим слушно згадати обережний підхід до положень лінгвального детермінізму в строгому їх формулюванні з боку когнітивних психологів.

Так, Р. Солсо дослідив, що згідно з гіпотезою лінгвальної відносності, весь світ представник певної лінгвокультури оперує такими категоріями, якими дозволяє йому це робити його мова, де не лише нівелюється роль мислення при пізнанні людиною навколишнього світу, але й не визначено місце (етно)свідомості.

Показово, що між європейською й американською релятивістськими теоріями також убачаються розбіжності: європейській лінгвофілософській традиції властиве «м'якше» розуміння мовного релятивізму, бо тут простежується менше суперечливих висновків і положень. Тому ця гіпотеза піддається нищівній критиці.

Слід визнати, що жодна з лінгвістичних концепцій так запекло не критикувалася, як гіпотеза лінгвального релятивізму. Водночас мовознавці визнають, що з цією гіпотезою не покінчити простим наклеюванням на неї ярлика, що вона «хибна» або «ідеалістична», оскільки самі помилки Уорфа набагато цікавіші від заялжених банальностей.

Імовірно, саме через це гіпотеза Сепіра – Уорфа отримала в кінці ХХ століття новий імпульс свого розвитку. На наш погляд, серйозних аргументів для повного заперечення будь-якого розумного сенсу гіпотези Сепіра – Уорфа, що простежуємо, наприклад, у праці С. Пінтєра, не існує. Причина нехтування положеннями цієї гіпотези частиною дослідників лежить у площині її широких інтерпретаційних меж.

Вагомим аргументом, що слугує не на користь гіпотези лінгвальної відносності, є універсальність когнітивних процесів людини, тому не можна без заперечень сприйняти крайній вияв інтерпретаційної межі згаданої гіпотези, згідно з яким різним мовам відповідають різні типи пізнавальних процесів.

Основним принципом культурологічного підходу є таким: опановування мови є освітнім процесом, змістом якого є культура країни, мова якої вивчається. Таким чином, іншомовна культура — це все те, що є джерелом іншомовної культурної освіти в її чотирьох аспектах: практичному, освітньому, виховному та розвивальному. Практичний аспект навчання зводиться до формування одного з компонентів іншомовної комунікативної компетентності, соціокультурної компетентності, яка, своєю чергою, включає «лінгвосоціокультурна компетентність».

Головним завданням лінгвосоціокультурної компетентності є — формування стійкої мотивації до вивчення іноземної мови та іншомовної культури у діалозі з рідною мовою та культурою. Результатом же навчання є формування у студентів іншомовної комунікативної компетентності, яка забезпечує використання мови в умовах певного культурного контексту на основі діалогу культур. Система навчання іноземних мов і культурність — здатність успішно вирішувати завдання взаєморозуміння і взаємодії з носіями мови, яка вивчається, відповідно до норм і культурних традицій в умовах прямого й опосередкованого спілкування. Метою формування іншомовної комунікативної компетенції далі (ІКК) є не накопичення певного обсягу знань, навичок і вмінь, а власне здатність використовувати їх в іншомовному спілкуванні.

Основними характерними рисами іншомовної комунікативної компетенції вважаються: динамічність, імпліцитність, комплексність, культурна зв'язність та релятивність.

У сучасній методиці навчання іноземних мов і культур ІКК розглядається як єдність, що складається з декількох складових, тобто компетентностей: мовленнєвих, лінгвосоціокультурної, мовних і навчально-стратегічної. Рівень сформованості лінгвосоціокультурної компетентності зумовлює ефективність реалізації міжкультурного спілкування. Міжкультурне спілкування — це не простий обмін інформацією, спрямований на досягнення визначеної мети, а активна взаємодія учасників цього процесу, мета якого найчастіше носить “немовний” характер. Мова в цьому випадку виступає як засіб здійснення такої взаємодії.

Культурні бар'єри пов'язані з належністю до різних, відмінних одна від одної, традицій, звичок, у тому числі на побутовому рівні. У зв'язку зі сказаним вище у процесі навчання, що має на меті розвиток у студентів рис вторинної мовної особистості, необхідно формувати у тих, хто вивчає мову уміння не тільки моделювати свою мовленнєву поведінку з носіями іноземної мови, але й досягати при цьому взаєморозуміння з ними / з іншою культурою. В узагальненому вигляді лінгвосоціокультурна компетентність зумовлює здатність учня: вибирати, використовувати й розуміти мовні та мовленнєві засоби іншомовного спілкування з національною культурною специфікою відповідно до міжкультурного і соціального контексту.

Виділення лінгвосоціокультурного матеріалу як складової змісту навчання зумовлено тим фактом, що самій мові властиво накопичувати, зберігати й відбивати факти і явища культури народу — носія цієї мови. Ці факти і явища, як правило, відомі усім членам мовної спільноти, оскільки засвоюються ними у процесі навчання, виховання тощо. Передумовою успішного формування мовленнєвих і лінгвосоціокультурної компетентностей є достатній рівень сформованості мовних компетентностей.

Зауважимо, що на значну частку невирішених методологічних проблем лінгвокультурології вплинула надскладність природи таких феноменів, як «мова» й «культура». При цьому невизначеність стосовно основних об'єктів вивчення лінгвокультурології стала причиною того, що в науковців досі немає єдиної думки щодо предмета, об'єкта й методів її дослідження. До того ж склад і типи лінгвокультурологічних одиниць демонструють «розмитість» та термінологічні різнобічності. Серед базових одиниць лінгвокультурології вчені називають «національну мовну картину світу», «(лінгвокультурний) концепт», «лінгвокультурему», «національну мовну особистість». На відміну від лінгвокультурології, де ці одиниці набули епістемологічного значення, у царині зіставної лінгвокультурології вони повинні виявляти ще й характеристики, які можуть уможливити виконання ними однієї з основоположних функцій контрастивних досліджень — функцію еталона зіставлення (*tertium comparationis*).

Список використаних джерел

1. Кочерган М.П. Зіставне мовознавство і проблема мовних картин світу / М.П. Кочерган // Мовознавство. — 2004. — № 5–6. — С. 12–22.

2. Кочерган М.П. Основы зiставного мовознавства: пiдручник [для студ. вищ. навч. закл.] / Михайло Петрович Кочерган. – К. : Вид. центр «Академiя», 2006. – 424 с.

3. Приходько А.М. Концепти i концептосистеми в когнiтивно дискурсивнiй парадигмi лiнгвiстики / Анатолiй Миколайович Приходько. – Запорiжжя : Прем'єр, 2008. – 332 с. 25.

4. Тараненко О.О. Вiдображення суспiльного сприйняття свiту в семантицi мови / О.О. Тараненко // Мова i культура. — К.: Вид-во «Наукова думка», 1986. — С. 91–137.

Постригань А.В.

старший викладач кафедри нiмецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Слободзян Р.Д.

старший викладач кафедри нiмецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

AUSWIRKUNGEN DIGITALER MEDIEN AUF INTERKULTURELLE KOMMUNIKATION

Анотація. Швидкий розвиток цифрових медiа створив новi можливостi для мiжкультурного обмiну, що несе з собою як можливостi, так i проблеми. У цiй статтi висвiтлюється вплив цифрових медiа на мiжкультурну комунiкацiю та обговорюється iхнiй потенцiал i ризики.

Ключові слова: цифрові медiа, мiжкультурна комунiкацiя, мiжкультурний обмiн, вплив, культура, багатомовнiсть, соцiальнi мережi, користувачi, непорозумiння, потенцiал.

Summary. The rapid development of digital media has created new opportunities for cross-cultural exchange, bringing with it both opportunities and challenges. This article highlights the impact of digital media on intercultural communication and discusses its potential and risks.

Key words: digital media, multicultural communication, intercultural exchange, influence, culture, multilingualism, social networks, users, misunderstanding, potential.

Die digitale Revolution hat unser aller Leben verwandelt. In wenigen Jahrzehnten wurde weltweiter, sekundenschneller Datenaustausch selbstverständlich. Die interkulturelle Kommunikation wird damit ebenso erleichtert wie intensiviert. Welche Auswirkungen hat dieser mediale Wandel auf ihre Qualität? Werden kulturgeprgte Verhaltensweisen auch in den neuen Medien beibehalten? Oder kommt es zur Homogenisierung ehemals kulturspezifischer Handlungsmuster? Bildet sich im Dritten Raum der Virtualität vielleicht eine ganz neue Kultur aus?

In unserer global vernetzten Welt, in der die Kommunikation Angehöriger unterschiedlicher Sprach- und Kulturräume zur Normalität geworden ist, spielen digitale Medien eine immer groere Rolle. Dies betrifft sowohl Interaktionen im privaten als auch im öffentlichen Kontext. Als digitale Medien werden dabei einerseits Webseiten von Unternehmen und Institutionen und die Sozialen Netzwerke,